

FALD I BØRNE- OG UNGDOMSKRIMINALITETEN – Mulige forklaringer på en international udviklingstendens

AF BRITTA KYVSGAARD

Mange lande har i 1980'erne og tildels også i 70'erne oplevet et fald i børne- og ungdomskriminaliteten. De nationale udviklingstendenser er naturligvis hver for sig af interesse, men set som et internationalt fænomen bliver udviklingen ekstra interessant. For det første giver ensartetheden i udviklingen et mere sikkert grundlag for at antage, at faldet ikke skyldes ændringer i politiets sagsprioritering, statistikomlægninger eller lignende tekniske forhold, men at det drejer sig om reelle forandringer. For det andet repræsenterer faldet i børne- og ungdomskriminaliteten også et fælles skift i kriminalitetsbilledet, idet efterkrigstiden i de fleste lande har været præget af en kraftig stigning i især de unges kriminalitet. Og for det tredje viser den ensartede kriminalitetsudvikling, at isolerede, nationale forklaringer næppe er holdbare, men at det forandrede kriminalitetsbillede må forklares ud fra ændringer, der har fundet sted i mange lande.

Her skal først kort gives oplysninger om udviklingen i børne- og ungdomskriminaliteten i lande uden for Norden¹ og dernæst mere udførligt ses på udviklingen i de nordiske lande. I artiklens anden del opstilles nogle hypoteser om baggrunden for denne udvikling. Hypoteserne søges ikke afprøvet, men der peges alene på forhold, der kan sandsynliggøre deres forklaringsværdi.

Med børnekriminalitet forstås kriminalitet begået af personer under den kriminelle lavalder. Begrebet ungdomskriminalitet anvendes primært til at betegne gruppen over den kriminelle lavalder; aldersafgrænsningen varierer i de forskellige lande.

I. Udviklingen i børne- og ungdomskriminalitet

Lande uden for Norden

I USA har der i 80'erne været et fald i den anmeldte kriminalitet. Dette var i perioden 1980-84 på 15%. I samme periode er der imidlertid sket relative store forskydninger i befolkningens aldersmæssige sammensætning. Steffensmeier og Harer (1987) viser, at når der korrigeres herfor, reduceres faldet i den anmeldte kriminalitet til 8-9%. Dette fald, mener de, skyldes, at færre unge begår kriminalitet. Osgood et al. (1989) har foretaget en grundigere analyse af denne udvikling, idet deres undersøgelse er baseret på konkrete data om unges kriminalitet. Dataene, der vedrører aldersgruppen 17-23 år, stammer dels fra en undersøgelse af selvrapporтерet kriminalitet og dels fra oplysninger om antal arrestationer i perioden 1975-85. Undersøgelsen viser, at der i denne periode både er et fald i antal unge, der begår kriminalitet, og i antal unge, der arresteres. Også Elliot et al. (1989) finder – for perioden 1976-83 – et fald i

børns og unges kriminalitet. Deres analyse er baseret på data fra The National Youth Study – en longitudinalundersøgelse, der omfatter interviews med et repræsentativt udvalg af børn og unge, der ved undersøgelsens start i 1976 var 11-17 år.

En engelsk undersøgelse viser, at der i *England* og *Wales* fra 1978 til 1987 absolut set er sket et kraftigt fald i det antal børn og unge, der kommer i kontakt med retssystemet. Dette skyldes tildels, at årgangene er blevet mindre. Men også beregnet pr. 100.000 i aldersklasserne er der for de 10-13-årige sket en reduktion i antal sager. Denne er på mere end 20%. For de 14-17-årige er der derimod sket en mindre stigning i antallet, der retsforfølges (Richardson 1989).

Fra *Vesttyskland* rapporterer Traulsen (1988) om en 17%’s nedgang i den registrerede børnekriminalitet (personer under 14 år) fra 1978 til 1982. I perioden 1984-86 skete der yderligere et fald på 16% for denne aldersgruppe. For unge mellem 14 og 17 år er den registrerede kriminalitet faldet med 13% fra 1984 til 1986, mens der har været en stigning i antal registrerede lovovertrædelser for aldersgruppen 18-21 år. Når der tages hensyn til de demografiske ændringer, der også har fundet sted i *Vesttyskland*, finder Traulsen, at der pr. 100.000 i aldersklassen er blevet færre børn, der registreres for kriminalitet, mens antal registrerede unge er stagnerende.

En tilsvarende udvikling er sket i *Østrig*. Grafl (1989) viser, at antallet af sigtede 14-18-årige er faldet fra 4.100 (pr. 100.000) i 1981 til 3.050 i 1989.² Ligeledes er der i *Schweiz* sket et fald i børne- og ungdomskriminaliteten i 80’erne.³

Endelig er børne- og ungdomskriminaliteten også faldet i *Holland*. Fra 1982 til 1987 er antallet 12-17-årige (pr. 100.000), der er mistænkt for at have begået en forbrydelse, faldet med godt 10%. Især i den sidste del af perioden er faldet markant. Udviklingstendensen i den registrerede kriminalitet underbygges af data fra undersøgelser af selvrapporeret kriminalitet (Junger-Tas 1989).

De nordiske lande

Her skal udviklingen i Finland, Sverige, Norge, Grønland og Danmark omtales. Island må desværre udgå, da der ikke er offentliggjort kriminalstatistik derfra siden 1977.

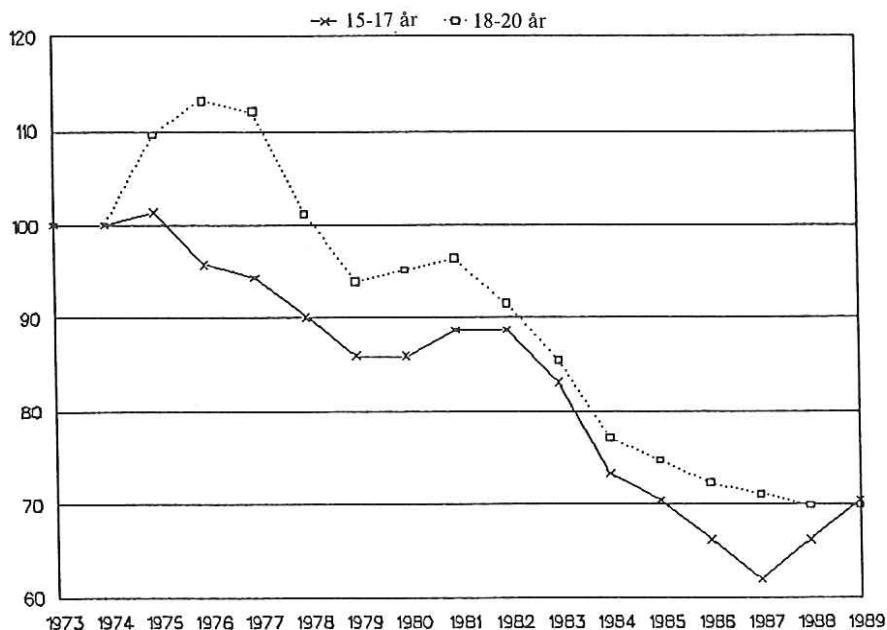
Den kriminelle lavalder på 15 år bevirker, at statistik vedrørende kriminalitet, begået af personer under 15 år, ikke er så udførlig som for aldersgrupperne på 15 år og derover. Sverige og Grønland offentliggør ikke statistik om børns kriminalitet. Det gør Danmark, Finland og Norge, men kun den norske er relativ udførlig. Hvorvidt det betyder, at man også i Norge er mere påpasselige med at registrere børns kriminalitet, har det ikke været muligt at få klarhed over, men for både Danmark og Finland gælder i hvert fald, at statistik vedrørende børns kriminalitet må tages med varsomhed. Erfaringerne fra disse lande peger på, at politiet er mindre tilbøjelig til og mindre omhyggelig med at statistikføre kriminalitet, begået af personer under den kriminelle lavalder. Tidsmæssige variationer i børnenes kriminalitet behøver derfor

ikke at afspejle faktiske forandringer, men kan skyldes ændringer i registreringspraksis.

Finland er det eneste nordiske land, der ikke har oplevet et fald i den registrerede børne- og ungdomskriminalitet. Tværtimod har der været en stigning. Tabel 1 viser antal mistænkte for straffelovskriminalitet pr. 1000 personer i aldersgruppen i 1981 og 1987 (Lappi-Seppälä 1990). Som det fremgår er stigningen i børnenes kriminalitet betydelig mindre end stigningen i de unges og de voksnes kriminalitet.

	Mistænkte pr. 1000 i aldersgruppen		
	1981	1987	stigning i %
Under 15 år	41,2	42,4	2,9%
15-20 år	129,5	166,6	28,6%
21 år og derover	28,9	37,5	29,8%

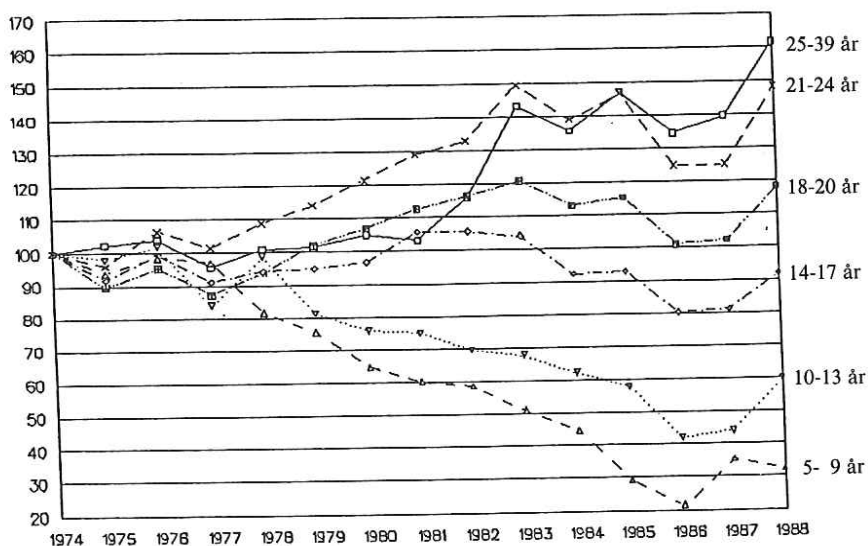
Tabel 1. Antal mistænkte for straffelovsovertrædelser i forskellige aldersgrupper i Finland i 1981 og 1987.

Figur 1. Udviklingen i ungdomskriminalitet i Sverige, 1973-1989. Antal dømte (lagfödda) pr. 100.000 i aldersgruppen. Indeks (1973 = 100) ⁴.

Andre undersøgelser tyder dog på, at ungdomskriminaliteten i Finland kan have udviklet sig anderledes, end statistikken viser. De første resultater fra en omfattende viktimologisk undersøgelse, hvor data vedrørende voldsofre nu er færdigbearbejdede, viser således, at der på dette område er sket et fald i kriminaliteten i 80'erne (Tilastokeskus 1989). Især er der blevet meget færre voldsofre blandt unge mænd: fra 1980 til 1988 er antal 15-19-årige voldsofre (pr. 100.000 i aldersgruppen) faldet med næsten en tredjedel. Denne kunne tyde på, at der også er færre unge, der begår voldskriminalitet.

I *Sverige* har man allerede fra midten af 70'erne set et fald i den registrerede ungdomskriminalitet, jf. figur 1. Fra 1975 til 1989 er antal 15-17-årige pr. 100.000 personer i aldersklassen, der har fået en strafferetlig sanktion, faldet med ca. 30%. Et lige så kraftigt fald ses for aldersgruppen 18-20 år (von Hofer m.fl. 1987; von Hofer 1990).

Figur 2. Udviklingen i kriminalitet i Norge, 1974-1988. Antal sigtede pr. 100.000 i aldersgruppen. Indeks (1974 = 100).

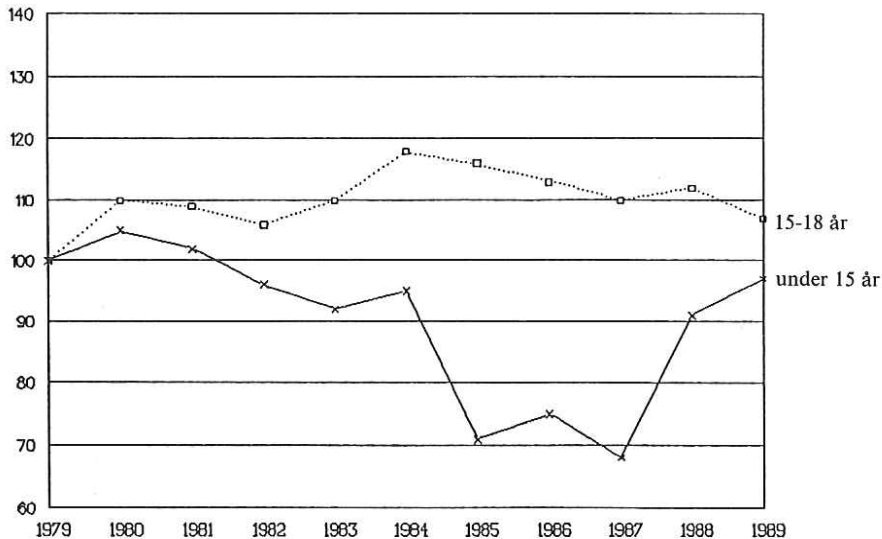
I *Norge* har kriminalitetsudviklingen i de forskellige aldersgrupper, som vist i figur 2, været nogenlunde ensartet i begyndelsen af 70'erne. Fra slutningen af 70'erne sker der et fald i de yngste aldersgruppers kriminalitet. Antal sigtede 5-9 årige⁵ (pr. 100.000 i aldersgrupperne) reduceres frem til 1988 med mere end 60%, mens der for de 10-13-årige sker en reduktion på 40%. Siden 1981 har der også været et fald i an-

tal 14-17-årige, der er sigtet for en forbrydelse. Dette fald er på godt 10%. For de ældre aldersgrupper er der derimod tale om en stigende kriminalitet, en stigning der især er markant for aldersgruppen over 25 år (Kriminalstatistikk, Statistisk sentralbyrå, 1979-1988).⁶

Også i Grønland er der sket et fald i kriminaliteten blandt de yngste aldersgrupper. En netop offentliggjort 10-års oversigt viser, at antal 15-19-årige (pr. 1000 i aldersgruppen), som er ikendt en bøde eller dømt for overtrædelse af den grønlandske kriminallov, er reduceret med 25% fra 1980 til 1988. For de 20-24-årige er der ligeledes sket et fald. Dette er på knap 20%. For aldersgruppen over 25 år er der derimod sket en stigning på mere end 50% (Social sikring og retsvæsen, Statistiske Efterretninger 1990).

Figur 3 viser udviklingen i Danmark fra 1979 til -89. 1979 er valgt som udgangspunkt, da der i det år for første gang blev offentliggjort statistik om børn, der har været i kontakt med politiet pga. kriminalitet.

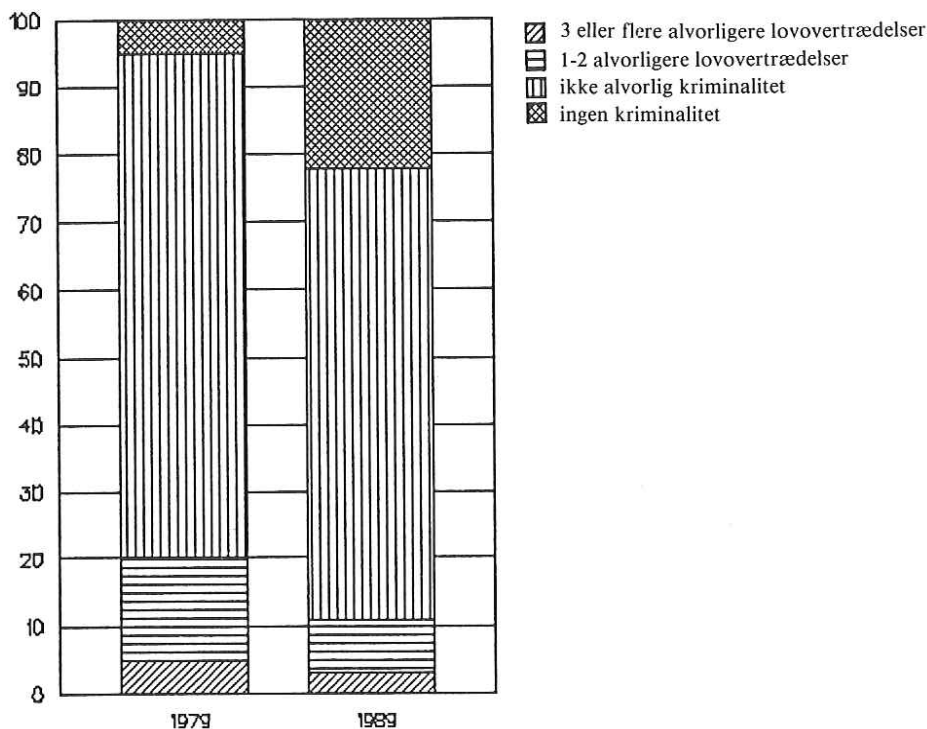
For aldersgruppen 15-18 år er kriminaliteten svagt stigende i begyndelsen af 1980'erne, men fra 1984 svagt faldende, således at 1989-niveaue er lavere end 1980-niveaue. For børnenes vedkommende ses, at der fra 1980 til -87 har været et fald på mere end 30%. I 1988 vender kurven imidlertid. Stigningen i børnekriminaliteten fra 1987-88 er dog næppe reel, men kan bero på, at rigspolitichefen i 1988 udsendte en meddelelse til politikredsene, hvori det indskærpedes, at kriminalitet, begået af per-

Figur 3. Udviklingen i børne- og ungdomskriminalitet i Danmark, 1979-1989. Antal afgørelser⁷ pr. 100.000 i aldersgruppen. Indeks (1979 = 100).

soner under den kriminelle lavalder, skal statistikføres. Alene en sådan indskærpelse kan meget vel have påvirket statistikken kraftigt, jf. ovennævnte bemærkninger om statistik vedrørende kriminalitet, begået af personer under den kriminelle lavalder.⁸

Faldet i den registrerede børnekriminalitet samt den usikre statistik på dette område er baggrunden for, at jeg i 1989 gentog en undersøgelse fra 1979 af selvrapporteret kriminalitet. Undersøgelsen fra 1979 blev lavet af Flemming Balvig og Kirsten Jensen (se Balvig 1982). Den omfattede samtlige elever i 8. klasse i Gladsaxe kommune – en forstad til København. Da undersøgelsen blev gentaget, nøjagtig 10 år senere, omfattede den også samtlige 8. klasse elever i Gladsaxe kommune. Spørgeskemaet var i 1989 gjort noget mindre, men de spørgsmål, der blev stillet, var de samme som i 1979. Ligeledes var fremgangsmåden ved besvarelsen af spørgeskemaerne kopieret fra 1979-undersøgelsen. I 1979 besvarede 745 elever spørgeskemaet, hvilket gav en svarprocent på 83. I 1989 var de tilsvarende tal henholdsvis 477 og 88. Størstedelen af de børn, der har deltaget i de to undersøgelser, var 14 år gamle.

Figur 4. Selvrapporteret kriminalitet blandt 8. klasse elever i Gladsaxe kommune 1979 og 1989. I procent.

Figur 4 gengiver hovedresultaterne fra de to undersøgelser. Sammenlignet med 1979 er de to grupper, der har begået alvorligere kriminalitet, blevet næsten halveret i 1989: gruppen, der mere end 2 gange har begået alvorligere kriminalitet, var i 1979 på 5% og i 1989 på 3%, mens gruppen, der har begået 1-2 alvorligere lovovertrædelser, var reduceret fra 15% i 1979 til 8% i 1989. En endnu større ændring er dog sket for den gruppe, der ikke har begået kriminalitet. Denne var på 5% i 1979, men i 1989 på hele 22%. Disse data peger således også på, at der er færre børn, der i dag involveres i kriminalitet.

Kriminalitetsudviklingen for drenge og piger

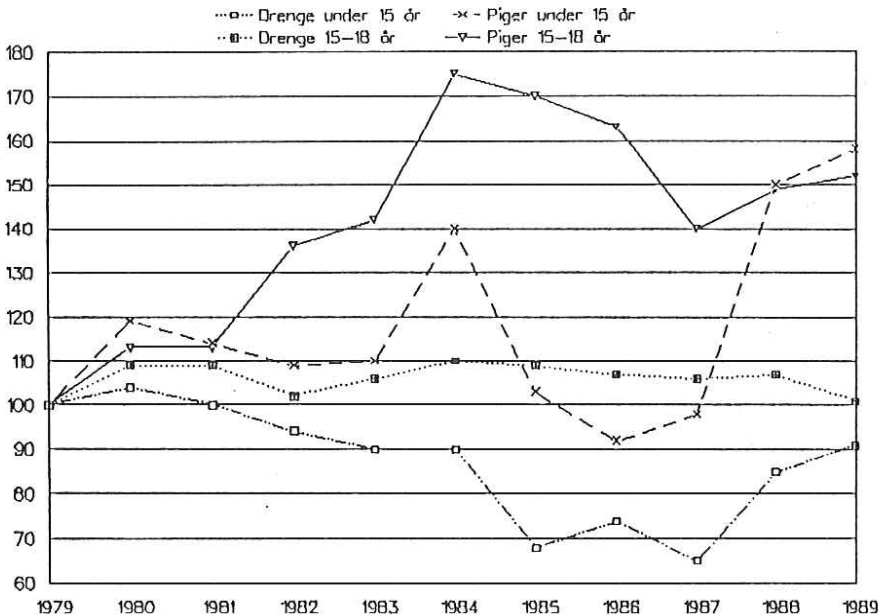
Mange af de ovennævnte undersøgelser omhandler separate oplysninger om udviklingen i drenges og pigers kriminalitet. Nogle undersøgelser peger på, at udviklingen har været nogenlunde ensartet for de to køn, men de fleste viser dog, at i det omfang, der overhovedet har været et fald i pigernes kriminalitet, er dette meget mindre end drengenes.

Til førstnævnte kategori hører undersøgelsen fra England og Wales, som viser, at faldet i de 10-13-åriges kriminalitet både gælder drenge og piger, og at faldet er størst for pigernes vedkommende: 30% mod 21% for drengene (Richardson 1989). Også en amerikansk undersøgelse, baseret på 15-17-årige, viser, at pigernes kriminalitet i 80'erne har været faldende (Ageton 1983). Og i Sverige er faldet i ungdomskriminaliteten nogenlunde ensartet for drenge og piger.

I den hollandske undersøgelse finder man derimod, at det generelle fald i ungdomskriminaliteten alene skyldes et fald i drengenes kriminalitet, mens pigernes kriminalitet har været stigende (Junger-Tas 1989). Ligeledes viser den østrigske undersøgelse, at pigernes kriminalitet er steget, mens drengenes er faldet (Grafl 1989). Og ovennævnte engelske undersøgelse viser for aldersgruppen 15-17 år en stagnation i drengenes kriminalitet og en stigning i pigernes.

For Norges vedkommende viser statistikken, at faldet i kriminalitet, begået af børn under 14 år, både skyldes drenge og piger, men at nedgangen i pigernes kriminalitet har været noget mindre end drengenes. Faldet i de 14-17-åriges kriminalitet i Norge skyldes derimod alene drengene, idet pigernes kriminalitet er steget.

Figur 5 viser, hvorledes kriminalitetsudviklingen har været for henholdsvis piger og drenge i Danmark i aldersgruppen under 15 år og for de 15-18 årige. For begge aldersgrupper ses en stigning i pigernes kriminalitet, mens drengenes siden 1980 er faldet. Dette afspejler sig også i undersøgelsen af selvrapporeret kriminalitet. Den omtalte mindskning i andel unge, der har begået relativ alvorlig kriminalitet, skyldes, at drengene i 1989 sjældnere begår alvorlig kriminalitet. Undersøgelsen viser også, at der i 1989 er mange flere drenge, der slet ikke begår kriminalitet. I 1979-undersøgelsen bestod den gruppe, der ikke havde begået kriminalitet, næsten udelukkende af piger, mens mere end en tredjedel heraf i 1989 var drenge.

Figur 5. Udviklingen i børne og ungdomskriminalitet blandt drenge og piger i Danmark, 1979-1989. Antal statistikførte sager pr. 100.000 i køns- og aldersgruppen. Indeks (1979 = 100).

Sammenfatning om udviklingen i børne- og ungdomskriminalitet

Samlet set fremtræder visse elementer i udviklingen som fælles for en række af de lande, der her er omtalt:

- 1) I 80'erne og tildels også i 70'erne er der, set i forhold til antal børn og unge, blevet færre, der involveres i og registreres for kriminalitet.
- 2) Undersøgelser, der omhandler udviklingen for forskellige aldersgrupper, peger på, at det i særlig grad er blandt de alleryngste aldersklasser - børnene - der har været et fald i kriminaliteten.
- 3) En del undersøgelser viser endvidere, at det i særlig grad er drenge, der sjældnere begår kriminalitet. For så vidt der overhovedet er et fald i pigernes kriminalitet, er dette typisk mindre end for drengenes vedkommende.

II. Mulige forklaringer

A. Kohorthypotesen

Ud over ovennævnte fælles udviklingstendenser i børne- og ungdomskriminaliteten, er der et forhold mere, der har udviklet sig ensartet: de samme lande har i samme periode fået færre børn og unge.

I USA var der et såkaldt »baby boom« fra 1947 til 1962, efterfulgt af et »baby bust« i slutningen af 60'erne og begyndelsen af 70'erne (Steffensmeier & Harer 1987). I de fleste vesteuropæiske lande ses en tilsvarende udvikling, idet der fra begyndelsen af 50'erne og frem til midten eller slutningen af 60'erne har været en stigning i fødselsårgangenes størrelse. I perioden derefter har de fleste lande haft et kraftigt fald i antal fødsler (Wallimann & Zito 1984).

Blandt de nordiske lande har Danmark haft det kraftigste udsving i fødselsårgangenes størrelse. Her kulminerede fødselsårgangen i 1966 og størrelsen faldt ret drastisk frem til 1983, hvor fødselsårgangen var på kun 57% af den, vi havde i 1966. Udviklingen har fulgt nøjagtigt samme mønster i Sverige, men her var 1983-årgangen dog kun mindsket til 74% af 1966-årgangens størrelse. Et tilsvarende fald i fødselsårgangenes størrelse er sket i Norge fra 1969 til 1983. Og i Grønland er de 15-19-åriges andel af befolkningen faldet fra 18% i 1979 til 10% i 1988. I Finland har udviklingen derimod været lidt anderledes, idet fødselsårgangen allerede i 1973 nåede et minimum. Denne forskel kan, jf. nedenstående diskussion, måske være med til at forklare, hvorfor der ikke ses et fald i den registrerede børne- og ungdomskriminalitet i 80'ernes Finland.

Betydningen af forandringer i kohorternes størrelser er undersøgt af den amerikanske demograf, Richard Easterlin (1978 og 1987), og har dannet grundlag for den såkaldte Easterlin-hypotese. Easterlin hævder, at der er en tendens til, at årgangenes størrelser er omvendt proportional med årgangenes indkomster. Når forholdsvis store årgange bliver erhvervsaktive, mindskes arbejdsmarkedets efterspørgsel efter arbejdskraft, hvilket – ud over indflydelsen på indkomsterne – også medfører, at arbejdsløsheden stiger. De omvendte forhold er gældende for små årgange. Generelt vil der også være relativt flere ressourcer til rådighed for små årgange ikke bare i voksenlivet, men også under opvæksten: mindre skoleklasser og dermed relativt set flere lærere, færre søskende og dermed mere opmærksomhed fra forældrenes side.

Easterlin-hypotesen er blevet anvendt til at forklare variationer i mange forskellige former for sociale problemer, herunder også kriminalitet. De kriminologer, der har afprøvet hans hypotese på især amerikanske data, har med få undtagelser (Steffensmeier et al. 1987) fundet empirisk støtte herfor (Maxim 1985; Cohen & Land 1987; Steffensmeier & Harer 1987; O'Brien 1989; Elliot et al. 1989).

Uden at jeg her skal forsøge at afprøve Easterlin-hypotesen skal blot peges på forhold, der henholdsvis støtter og modsiger den.

Undersøgelsen af selvrapporteret kriminalitet i Gladsaxe omfatter også spørgsmål om børnenes forhold til skolen og til forældrene. Ved sammenligning med resultaterne fra 1979 er der i 1989 færre børn, der skændes med deres forældre, og færre, der har et dårligt forhold til skolen. Især er der blandt den i 1989 store gruppe børn, der ikke har begået kriminalitet, markant flere, der har et godt forhold til forældrene og til skolen. Dette kan, som også Easterlin-hypotesen siger, skyldes, at der relativt set har været flere ressourcer til rådighed for denne lille børnegeration.

Easterlin-hypotesen støttes også af, at det kun er de lande, der i 80'erne har fået færre børn og unge, der har oplevet et fald i børne- og ungdomskriminaliteten. På den anden side er det ikke, som det umiddelbart kunne forventes, de lande, der har haft den største mindskning i kohorterne, der også har den største mindskning i kriminaliteten. Som nævnt er Danmark det nordiske land, der har haft den største reduktion i kohorternes størrelse, men sammenlignet med andre lande er nedgangen i børne- og ungdomskriminaliteten i Danmark forholdsvis beskednen. I Sverige, hvor faldet i kohortstørrelserne har været noget mindre end i Danmark, har der således været et meget større fald i ungdomskriminaliteten.

Easterlin-hypotesen kan derfor næppe alene forklare, hvorfor børn og unge begår mindre kriminalitet.

B. Kontrolhypotesen

En anden mulig forklaring på ændringer i børne- og ungdomskriminaliteten er, at kontrollen med den opvoksende generation er øget. Den større opmærksomhed og hjælp, små årgange mødes med fra de voksnes side, indebærer således også – bevidst eller ubevidst – en øget overvågning og kontrol. Forældre og pædagoger vil ikke bare have mere tid og overskud til at hjælpe børnene, men også til at reagere på deres uønskværdige adfærd. Omsorg og kontrol er forbundne størrelser.

Det er især den hollandske kriminolog, Josine Junger-Tas (1989), der mener, at den faldende børne- og ungdomskriminalitet skal forklares med stigende kontrol. Hun mener, at dagens samfund er mindre tolerant over for børns og unges adfærd og dermed sætter snævrere grænser herfor. Hun refererer også til undersøgelser, der viser, at børns og unges hverdag er blevet mere struktureret og kontrolleret, bl.a. gennem de mange kriminalpræventive foranstaltninger, der er igangsat. Endvidere peger hun på, at der generelt er blevet mere kontrol i samfundet gennem øget teknisk og personalemæssig overvågning i butikcentre, boligområder m.v.

Der er næppe tvivl om, at kontrolfaktoren er væsentlig i forklaringen på de ændringer i børne- og ungdomskriminalitetens omfang, der er set tidligere i dette århundrede. Den stigning, der fandt sted i begyndelsen af århundredet (von Hofer 1983) relateres gerne til, at de traditionelle kontrollører – familie og arbejdsgivere – mistede deres betydning og erstattedes af de sekundære kontrollører, hvilket betød, at mere ungdomskriminalitet registreredes (Balvig & Kyvsgaard 1986). Det er en udviklingstendens, der for øvrigt i dag ses i det japanske samfund (Tokuoka & Cohen 1987). Den særligt kraftige stigning i ungdomskriminaliteten, som mange lande har haft siden 2. verdenskrig og frem til 1970'erne (Kaiser 1989), forbindes med, at ungdommen i denne periode er blevet en mere separat og isoleret samfundsgruppe og dermed mindre let kontrollerbar.

Hvorvidt den alerseneste udvikling i børne- og ungdomskriminaliteten kan forklares med, at noget af den tabte kontrol er genvundet, er dog efter min vurdering

noget tvivlsomt. Såfremt der, som Josine Junger-Tas mener, er sket en generel stigning i kontrol og overvågning, måtte det antages at have påvirket kriminalitetsfrekvensen i alle aldersgrupper. Umiddelbart får man imidlertid ikke indtryk af, at det er tilfældet. Kriminalstatistikken i mange af de omtalte lande viser således, at kun børns og unges kriminalitet er faldet, mens de voksnes har været stigende. Junger-Tas begrundet endvidere sin antagelse med, at intolerancen i forhold til børns og unges adfærd er øget. Resultatet heraf behøver imidlertid ikke være et fald i den registrerede kriminalitet, men kan lige så vel medføre det modsatte, nemlig at mere børne- og ungdomskriminalitet rapporteres til politiet. Min undersøgelse af selvrapporteret kriminalitet tyder dog ikke på, at tolerancen over for børn og unge er mindsket. Hvis det var tilfældet, kunne det forventes afspejlet i, at børnene i 1989 – sammenholdt med 1979 – gav udtryk for at have et dårligere forhold til de voksne. Og det forholder sig som nævnt omvendt. Endelig kan også nævnes, at der i hvert fald ikke for Danmarks vedkommende er grund til at antage, at det er de mange kriminalpræventive tiltag i forhold til børn og unge, der er årsag til fald i deres registrerede kriminalitet (Kyvsgaard 1990 a og b).

C. Disciplineringshypotesen

Frem for at forklare faldet i børne- og ungdomskriminaliteten med en stigning i den *ydre* kontrol, skal det måske snarere forklares med en stigende *indre* kontrol. Den unge generation er således opvokset under forhold, der kunne tænkes at medføre, at de bliver særligt fremtidsorienterede og disciplinerede.

De fleste europæiske lande kom i 1970'erne i en økonomisk krise, der medførte omfattende arbejdsløshed. For dagens generation af unge danskere har arbejdsløshed været et begreb, de er blevet konfronteret med under hele deres opvækst. I samme periode har den teknologiske udvikling medført, at kvalifikationskravene til arbejdskraften er øget. Mere end nogensinde er erhvervsuddannelse blevet en nødvendighed. Den ufaglærte andel af arbejdskraften er ikke alene faldende, men er også den del, der hyppigst og i længst tid er udsat for arbejdsløshed.

Parallelt hermed er det imidlertid ikke blevet lettere at få en uddannelse. I Danmark er der adgangsbegrænsning på alle videregående uddannelser, og der findes ikke tilstrækkelige praktikpladser til de unge, der har valgt en praktisk uddannelse. Hvert år afvises mange af de unge, som har ansøgt om en studieplads, og mange elever står uden mulighed for at komme videre med en erhvervsuddannelse. Den eneste sikre vej til en eftertragtet uddannelse er høje eksamens karakterer, og det ved de unge allerede længe inden valg af uddannelsesretning overhovedet er aktuelt. Tidligt, meget tidligt tvinges de til at tænke på, at det, de gør nu, har betydning for mulighederne fremover.

Disse forhold kan meget vel tænkes at få betydning også for de unges kriminelle aktiviteter. Den alment udbredte ungdomskriminalitet er således gerne blevet for-

klaret med trang til opvisning og oplevelser her og nu (Balvig 1982). Men muligvis er opvisningstrangen overført til karakterkonkurrencen i klassen og oplevelsestrangen fortrængt med den behovsudsættelse, en fremtidsorientering indebærer.

I diskussioner om den »pæne« ungdom peges ofte på, at pænheden kan ses som en reaktion på forældrenes livsstil. Nutidens børn er børn af den berømmelige 68-generation, der var eksperimenterende og oplevelsesorienteret i sin livsstil. Den unge generations livsstil står i modsætning hertil og vil dermed let blive fortolket som en reaktion.

En vigtigere forklaring på denne modsætning er imidlertid *den kulturelle frisættelse*, som Ziehe og Stubenrauch (1983) har peget på. Meget kort sagt mener de, at den kulturelle udvikling har indebåret en tendens til ødelæggelse af grundliggende samfundstraditioner og værdier. Ligeledes har institutionerne mistet deres autoritet og dermed den symbolske betydning, der var forbundet hermed (Ziehe 1989). Denne udvikling medfører et meningstomrum, forstået på den måde, at den ellers givne, »naturlige« og indiskutable mening, der er tillagt meget af det vi gør og omgiver os med, i højere og højere grad erkendes som samfundsskabt og dermed netop ikke som givent. Dermed fremtræder tingene som »nøgne« – uden symbolsk betydning. De tabte traditioner, værdier og ceremonier er ikke erstattet af nye, men det enkelte menneske må selv finde meningen i det, det gør og omgiver sig med.

Meningstomrummet indebærer en frigørelse og nye muligheder, men det risikerer også at medføre jagt efter sikkerhed og nærhed, fordi det er krævende og kan skabe utryghed at skulle forholde sig hertil. Det er i denne sammenhæng, en ny pæn ungdom kan forstås. Den kan ses som et forsøg på genetablering af tabte værdier eller som forsøg på at skabe sikkerhed gennem konformitet. Ziehe taler om, at der er opstået en ny-moralistisk subkultur blandt unge, dvs. en kultur hvor afkald og askese bliver det nye indhold i tilværelsen. Data fra undersøgelsen af selvrapporateret kriminalitet viser også, at især den i dag store gruppe unge, der slet ikke har prøvet at begå kriminalitet, har et ganske asketisk forhold til alkohol, tobak og hash.

Ved siden af den disciplinering, der er betinget af ændrede muligheder på og krav fra arbejdsmarkedet, kan faldet i børne- og ungdomskriminalitet således også antages at være relateret til den disciplinering eller konformitet, der kan betragtes som en selvvalgt måde at forholde sig til den kulturelle frisættelse på.

Afslutning

Der kan naturligvis findes andre end de her nævnte forklaringer på det fald i børne- og ungdomskriminaliteten, der er sket i mange lande. De tre hypoteser udelukker heller ikke gensidigt hinanden. Faldet i børne- og ungdomskriminaliteten kan meget vel være forårsaget af såvel de særlige livsbetingelser, der bliver små årgange til del, som den disciplinering, der kan være et resultat af ændrede uddannelseskrav og ændrede eksistentielle betingelser.

Hypoteserne knytter sig til forandringer, der især er blevet tydelige i det seneste årti. De vil derfor også kunne forklare, hvorfor det især er i denne periode, kriminalitetsfaldet har fundet sted, og hvorfor det især er blandt de yngste aldersgrupper, der er sket et fald i kriminaliteten. Det er derimod umiddelbart vanskeligt – på baggrund af hypoteserne – at forklare den kønsforskel, der mange steder er set i kriminalitetsudviklingen. Muligvis skal denne forskel dog forklares med arbejdsmarkedets ændrede krav. På trods af en øget ligestilling mht. uddannelse og arbejde, er det måske alligevel stadig tilfældet, at drenge/mænd oplever kravene fra arbejdsmarkedet stærkere, end pigerne gør. Og det kan betyde, at disse krav kan have en større disciplinerende effekt på drengene.

For nærmere at belyse, hvilke forhold der kan ligge bag udviklingen i børne- og ungdomskriminaliteten, er det nødvendigt at inddrage resultater fra ungdomsforskning i al almindelighed. Den kriminologiske forskning risikerer at give for snævre svar på spørgsmålene, idet svaret på, hvad der har forårsaget skiftet i kriminalitetsbilledet, næppe skal findes hos de unge, der begår megen kriminalitet, men snarere i forandringer i børns og unges livssituation i det hele taget.

Adresse: *Britta Kyvsgaard*
 Kriminalistisk Institut
 Sankt Peders Stræde 19
 DK-1453 København K

Litteratur

- Ageton, Suzanne S.*: »The Dynamics of Female Delinquency, 1976-1980.« *Criminology* 1983, 21: 555-584.
- Balvig, Flemming*: »Ungdomskriminalitet i en forstadskommune«. Kbh.: Det kriminalpræventive Råd. 1982.
- Balvig, Flemming & Britta Kyvsgaard*: »Kriminalitet og Ungdom«. København: Borgens Forlag. 1986.
- O'Brien, Robert M.*: »Relative Cohort Size and Age-Specific Crime Rates: An Age-Period-Relative-Cohort-Size Model«. *Criminology* 1989, 27: 57-78.
- Cohen, Lawrence E. & Kenneth C. Land*: »Age Structure and Crime: Symmetry Versus Asymmetry and the Projection of Crime Through the 1990s«. *American Sociological Review* 1987, 52: 170-183.
- Easterlin, Richard A.*: »What will 1984 be Like? Socioeconomic Implications of Recent Twists in Age Structure«. *Demography* 1978, 15: 397-421.
- Easterlin, Richard A.*: »Birth and Fortune«. (2. udg.) Chicago: University of Chicago Press. 1987.
- Elliot, D. S., D. Huizinga & S. Menard*: »Multiple Problem Youth«. New York: Springer-Verlag. 1989.
- Grafl, Christian*: »Juvenile Delinquency in Austria in the Eighties«. The VIIth International Workshop on Juvenile Criminology, Noordwijkerhout, May 29-31, 1989.

- von Hofer, Hanns: »Brott och straff i Sverige«. Statistiska centralbyrå, promemoria 1983: 12.
- von Hofer, Hanns, Leif Lenke & Ulf Thorsson: »Kriminalitetsutveckling och -belastning belyst genom födelsekohortstatistik. Födda 1951-1967«. Stockholm: Statistiska centralbyrå, promemoria 1987: 12.
- Junger-Tas, J.: »Recent Trends in Juvenile Delinquency and the Juvenile Justice System«. The VIIth International Workshop on Juvenile Criminology, Noordwijkerhout, May 29-31, 1989
- Kaiser, Günther: »Jugenddelinquenz im internationalen Vergleich«. Jugend und Kriminalität. Innenministerium Baden-Württemberg. 1989.
- Kyvsgaard, Britta: »De første resultater fra ungdomsundersøgelsen 1989«. Kbh.: Kriminalistisk Institut, stencil. 1989.
- Kyvsgaard, Britta: »Er lediggang roden til alt ondt?« Kbh.: Kriminalistisk Institut. 1990 a.
- Kyvsgaard, Britta: »SSP og forsøg med forebyggelse af børne- og ungdomskriminalitet«. I B. Kyvsgaard, A. Snare & P. Wilhjelm (red.): »Forebyggelsens veje og vildveje«. Kriminalistisk Instituts stencilserie nr. 58. 1990 b.
- Lappi-Seppälä, Tapio: »Nuorisoriikollisuus -80 luvulla poliisitilaston valossa«. Oikeusministeriö, muistio 24.4.1990.
- Maxim, Paul S.: »Cohort Size and Juvenile Delinquency: A Test of the Easterlin Hypothesis«. Social Forces 1985, 63: 661-681.
- Osgood, D. Wayne, Patrick M. O'Malley, Jerald G. Bachman & Lloyd D. Johnston: »Time trends and Age Trends in Arrests and Self-Reported Illegal Behavior«. Criminology, 1989, 27: 389-415.
- Richardson, Nigel: »Justice by Geography, III«. Manchester: Social Information System, 1989.
- »Social sikring og retsvæsen«. Statistiske efterretninger 1990:9. Kbh.: Danmarks Statistik.
- Kriminalstatistikk: Statistisk sentralbyrå. 1980-1988. Oslo: Norges offisielle statistikk.
- Steffensmeier, Darrell J. & Miles D. Harer: »Is the Crime Rate Really Falling? An »Aging« U.S. Population and its Impact on the Nation's Crime Rate, 1980-1984«. Journal of Research in Crime and Delinquency, 1987, 24: 23-48.
- Steffensmeier, Darrell J., Cathy Streifel & Miles D. Harer: »Relative Cohort Size and Youth Crime in the United States, 1953-1984«. American Sociological Review, 1987, 52: 702-710.
- Tilastokeskus: »Accidents and Violence 1988«. Justice 1989:19.
- Tokuoka, Hideo & Albert K. Cohen: »Japanese Society and Delinquency«. International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice, 1987, 11: 13-22.
- Traulsen, Monika: »Eine Theorie ging an der Wirklichkeit vorbei«. Kriminalistik 7/88, 1988, 397-400.
- Wallimann, Isidor & George V. Zito: »Cohort Sixe and Youthful Protest«. Youth & Society, 1984, 16: 67-81.
- Ziehe, Thomas & Herbert Stubenrauch: »Ny ungdom og usædvanlige læreprocesser«. København, Politisk Revy, 1983.
- Ziehe, Thomas: »Ambivalenser og mangfoldighed«. København, Politisk Revy, 1989.

NOTER

1. Mens jeg systematisk har indhentet oplysninger om udviklingen i de nordiske lande, er dette ikke tilfældet for andre lande. Oplysninger om lande uden for Norden stammer fra tidsskrifter m.v. Det betyder, at der meget vel kan være mange flere end de her omtalte lande, der har haft en lignende nedgang i børne- og ungdomskriminaliteten.
2. I artiklen omtales alene udviklingen frem til 1988. Grafen har imidlertid oplyst mig om tallene fra 1989.
3. Dette har jeg fået oplyst af dr. Nicolas Queloz, Université de Freiburg, på et møde i Onati, hvor jeg refererede denne undersøgelse af den internationale udvikling i børne- og ungdomskriminalitet. Desværre har jeg ikke kunnet få mere eksakte oplysninger om udviklingen i Schweiz.
4. Figuren er baseret på oplysninger, som Hanns von Hofer har udarbejdet, men endnu ikke offentliggjort.
5. I den norske kriminalstatistik anvendes begrebet »siktede«, hvorfor dette begreb også anvendes her. Betegnelse er dog fejlagtig for aldersgruppen under den kriminelle lavalder, idet disse personer ikke kan siges for en lovovertrædelse, men alene registreres herfor.
6. Kriminalitetskurven viser for alle aldersgrupper en ensartet stigning i 1986. Jeg har forhørt mig hos det norske statistiske centralbyrå, om der findes tekniske forklaringer herpå. Jeg har imidlertid fået oplyst, at der ikke på det tidspunkt er sket statistikomlægninger eller lignende, der kan forklare dette.
7. »Afgørelser« betyder for børnenes vedkommende, at sagen er overgivet til de sociale myndigheder, som beslutter, om barnets kriminalitet bør give anledning til social intervention.
8. Samtidig med, at rigspolitichefen indskærpede indberetningspligten, blev området herfor udvidet. Tidligere skulle alene børns straffelovsovertrædelser indberettes, men nu skal også overtrædelser af lov om euforiserende stoffer og af våbenloven indberettes. Disse sager er dog trukket ud af de tal, der danner grundlag for figur 3.